

Auteursbezoek in het speciaal onderwijs

Profielschets

Gevraagd: **LITERAIR MAKERS in het speciaal onderwijs** (auteur, dichter, illustrator, stripmaker, Spoken Word artiest)

Over het speciaal onderwijs:

In het speciaal onderwijs (so) werken leerkrachten, assistenten en stagiaires met hart voor deze doelgroep. Er wordt veel aandacht gegeven aan het sociaal emotioneel welbevinden en de (zelf)redzaamheid in de maatschappij. Taal en lezen gaat bij veel leerlingen niet vanzelf. Leerlingen hebben hierin zeer uiteenlopende niveaus. Ook zijn er steeds meer leerlingen met een niet Nederlandstalige thuistaal. Het aanbieden van een taalrijke omgeving en het gebruik van boeken met rijke taal is steeds vaker een vanzelfsprekendheid, juist ook in het so.

Visie:

Alle leerlingen, ook zij die een vertraagde taal- leesontwikkeling doormaken, hebben recht op het genieten van verhalen en het ontwikkelen van taalvaardigheid. Een auteursbezoek levert hier een positieve bijdrage aan.

Missie:

Een auteursbezoek geeft een impuls aan het bevorderen van taal en lezen. Het levert een positieve bijdrage aan het uitvoeren en vormgeven van de kerndoelen voor (speciaal) basisonderwijs. In het kader van oriëntatie op de wereld draagt het bij aan de beeldvorming rond dit beroep.

Wat wordt er, specifiek in het so, gevraagd:

- Feeling met de doelgroep, zo mogelijk ook ervaring met de doelgroep.
- Krachtig kunnen overbrengen van informatie en leesplezier.
- Flexibel kunnen omgaan met leerlingengedrag.
- Tijd en aandacht voor de kinderen.
- Rustig praten en geduldig zijn.
- Afwisselend programma bieden, liefst met een werkvorm of opdracht.
- Gebruik maken van visuele ondersteuning en tastbare materialen.
- Een kort en krachtig programma van 30-45 min.

Wat zoeken so scholen vaak:

- Een inspirerende, krachtige impuls voor de leesmotivatie van de leerlingen. Soms is dit aansluitend bij een (wereldoriëntatie) thema.
- Een auteur die veel geschreven heeft, of een serie heeft geschreven, zodat leerlingen lekker kunnen doorlezen.
- Een illustrator of stripmaker die de kracht van beelden kan verspreiden, ook voor kinderen die nog niet goed (genoeg) kunnen lezen.
- Een auteur waarvan de boeken ook te beluisteren zijn.

Dit heeft het so te bieden:

- Schoolomgeving waarin rust en structuur vaak leidend zijn.
- Positieve aandacht voor iedereen op school.
- Kleine klassen met veelal voldoende ondersteuning tijdens de activiteit.
- Leerkrachten kennen de leerling. Ze hebben een goed beeld van de ontwikkeling van de leerlingen en welke ondersteuningsbehoeften zij hebben.

Een auteursbezoek in het speciaal onderwijs. Leuk, goed idee! Hoe pak ik dat aan? De profielschets van de vorige bladzijde geeft inzicht in wat scholen voor speciaal onderwijs vragen van literair makers zoals een auteur, illustrator, dichter, stripmaker of Spoken Word artiest (in het voortgezet speciaal onderwijs).

Dit kun je gebruiken bij het organiseren van een auteursbezoek. Wat komt daar allemaal bij kijken? Welke rol heeft de bibliotheek of leesmediaconsulent? Welke mogelijkheden zijn er? Wat zijn de noodzakelijke voorwaarden? En welke auteurs zijn geschikt om voor het speciaal onderwijs uitgenodigd te worden?

Scholen zien bibliotheken als partner in het organiseren van een auteursbezoek. Zij zullen met leesmediaconsulenten in gesprek gaan om mogelijkheden te bespreken. In deze handreiking staan aandachtspunten, kansen en praktijkervaringen die gebruikt kunnen worden om met voldoende informatie het gesprek aan te gaan.

Er is bij scholen opgehaald wat zij van een auteur vragen in relatie tot de doelgroep. Informatie is opgevraagd bij de Schrijverscentrale en Schoolschrijver. Ook zijn er gesprekken gevoerd met bibliotheken en een aantal auteurs. Door duidelijk voor ogen te hebben wat je zoekt en door te denken in kansen, is er eigenlijk altijd een passend aanbod mogelijk. En achteraf blijkt vrijwel altijd dat het enorm succesvol was. Auteurs komen graag in het speciaal onderwijs!

In gesprekken met literair makers werd door iedereen genoemd dat ze graag in het speciaal onderwijs komen. Waarom?

“Er is altijd veel betrokkenheid van leerkrachten en assistenten, vaak zijn er meerdere volwassenen bij het bezoek aanwezig. Het speciaal onderwijs is mooi en intens. Soms verloopt het heel rustig, soms ook niet. Leerkrachten en weten wat een leerling nodig heeft. De goede begeleiding zorgt ervoor dat het bezoek tot zijn recht komt. Er heerst altijd een fijne sfeer in het so, ik kom er graag!”

Sanne te Loo, Levina van Teunenbroek, Herman Roozen, Corien Oranje

Leeswijzer

Om de leesbaarheid te vergroten, wordt in dit document het woord ‘auteur’ gebruikt. Hiermee worden zeker ook andere literaire makers bedoeld, zoals dichters, illustrators, stripmakers en Spoken Word artiesten. Ook spreken we voor het gemak over het speciaal onderwijs (so). Daarmee worden ook het speciaal basisonderwijs (sbo) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) bedoeld.

Een auteursbezoek in het speciaal onderwijs

In het so zijn er veel kinderen met, in meer of mindere mate, een vertraagde taal- en leesontwikkeling. Vaak is er sprake van een grote achterstand in taalvaardigheid, technisch lezen en begrijpend lezen. Veel kinderen groeien op in een taalarme omgeving. Sommigen spreken thuis een andere taal en zijn de Nederlandse taal nog niet machtig. Deze kinderen hebben baat bij een rijke, talige omgeving waar geoefend wordt om woorden te geven aan gedachten, gevoelens en gebeurtenissen.

Het is voor deze doelgroep van wezenlijk belang om taal te koppelen aan beelden, rijke verhalen en concrete materialen. Een schrijversbezoek is bij uitstek geschikt voor het so.

Ook leesweerstand komt vaak voor binnen deze doelgroep. Kinderen vinden lezen soms moeilijk of niet leuk. Door een auteur in de klas uit te nodigen, kunnen kinderen op een andere manier een verhaal beleven en weer nieuwsgierig worden naar boeken en verhalen. Leerlingen gaan met de auteur in gesprek over de verhalen, wisselen gedachten uit en geven woorden aan hun eigen gedachten en gevoelens. Dit draagt bij aan een grotere ervarings-, taal- en kennisbasis, en daarmee aan de taalontwikkeling van de leerlingen. Bovendien krijgen leerlingen een inkijkje in het beroep van auteur, illustrator of stripmaker.

Met dit in je achterhoofd kun je op zoek gaan naar een geschikte activiteit en een geschikte auteur. Dit proces verloopt niet anders dan in het reguliere onderwijs. Wel moet er goed worden afgestemd over doel en inhoud.

“Voorafgaand aan het schrijversbezoek van Levina van Teunenbroek had ik materialen naar school gestuurd om te gebruiken. Scholen gaven aan: ‘Ik kan niet beloven dat het heel terug komt.’ In het regulier onderwijs wordt dit niet vaak gezegd. Ik weiger om het daarom niet te doen. Deze doelgroep heeft juist zoveel steun aan concrete en tastbare materialen.

Op een andere school kwam Thijs van Marle. Hij vertelde zo enthousiast en met energie dat hij het voor elkaar om een groep met 11 jongens die enorm in de weerstand zitten, enthousiast te maken voor zijn boeken. Anderhalve week na het bezoek kwam de leerkracht vragen om een klassenset van de boeken over Knots, om samen in de klas te lezen. Zo tof! Ik ben echt overtuigd geraakt van de kracht van een auteursbezoek. Iemand die met passie vertelt over wat hij geschreven heeft werkt motiverend.”

Larissa Streppel, Bibliotheek Velsen

Wat te doen?

Als LMC ben je vaak de eerste contactpersoon voor de school. Wat heb je als LMC te doen in samenwerking met het onderwijs?

1. Gesprek met de school
2. Organiseer het auteursbezoek
3. Woon de activiteit bij
4. Zorg voor nazorg en borging

Per stap worden de belangrijkste aandachtspunten op een rij gezet. Ook wordt de rol van de LMC genoemd, zoals genoemd in de handreiking *De professionele leesmediaconsulent*. Bedoeld om houvast te bieden en richting te geven wat betreft taken en verantwoordelijkheden.

Gesprek met school – rol van adviseur

Ga in gesprek met de leescoördinator over de visie van de school en hoe een auteursbezoek daarbij past. Bedenk welk doel je met het auteursbezoek wilt bereiken. Zorg ervoor dat het wordt opgenomen in het jaarplan. Gaat het om een eenmalig bezoek van een auteur, of juist meerdere interactieve lessen?

Uit de praktijk

Wat scholen aangegeven is dat ze iemand zoeken die:

- Feeling heeft met de doelgroep, zo mogelijk ervaring met de doelgroep.
- Een duidelijk verhaal heeft en hier krachtig en gepassioneerd over vertelt.
- Flexibel kan omgaan met leerlingengedrag.
- Tijd en aandacht heeft voor de kinderen.
- Rustig praat en geduldig is.
- Afwisselend programma biedt, liefst met een werkvorm of opdracht.
- Gebruik maakt van visuele ondersteuning en tastbare materialen.
- Een kort en krachtig programma heeft van ongeveer 30-45 min.

Een auteursbezoek sluit aan bij de kerndoelen en heeft een positief effect op de leesmotivatie. De gezamenlijke beleving en het gesprek met de auteur zorgen voor de ontwikkeling van taalvaardigheden. Het zorgt voor meer kennis en oriëntatie op de wereld. Overtuig de school en geef voorbeelden.

Bespreek vervolgens de praktische zaken, zoals kosten en tijdsinvestering, met de leescoördinator van de school. Verdeel de taken en bespreek wie welke verantwoordelijkheid heeft.

Aandachtspunten bij het kiezen van een auteur:

- **Houd rekening met de doelgroep.** Sluit aan bij het niveau van taalkennis en taalgebruik, sociaal-emotioneel niveau en de leesvaardigheid. Het kan bijvoorbeeld zijn dat je voor leerlingen van 10 jaar een schrijver van A-boeken uitnodigt, terwijl je voor leerlingen in het vso een schrijver van B-boeken kiest, zelfs als de leerlingen al 14 jaar zijn.
- **Kies je voor een auteur, dichter, illustrator of stripmaker?** Met de juiste informatie over de doelgroep zijn ze allen geschikt voor het so.
- **Zoek gericht naar een auteur.** Bedenk: Wil je een schrijver van fictie of non-fictie? Iemand die al veel boeken heeft geschreven of juist niet? Kies je voor een schrijver die ook eerste leesboeken of makkelijk-lezen boeken schrijft? Als er thematisch wordt gewerkt, is het prettig als het auteursbezoek daarbij aansluit.
- **Denk ook eens aan een illustrator.** Wie illustreert voor verschillende leeftijden? Welke illustraties zijn rijk aan details en bieden veel gesprekstof?
- **Stripmakers** gebruiken weinig woorden en veel beeld om het verhaal te vertellen. Dit kan goed passen bij leerlingen in het so.
- **Is het mogelijk om een schrijver en een illustrator samen uit te nodigen?**
- **Is een schrijver van serieboeken interessant voor deze doelgroep?** Of is er een specifiek boek dat populair is en dat je verder wilt uitdiepen?
- **Voor sommige scholen** zal het van belang zijn dat de boeken ook als audioboek beschikbaar zijn.
- **Wat is passend bij de identiteit van de school?** Sommige geloofsovertuigingen of grondslagen weren bepaalde boeksoorten of schrijvers.

“Als stripmaker kun je leerlingen extra succeservaringen laten opdoen. Ik begin met een tekenlesje en geef tips om beter te kunnen tekenen. Daarna maken ze een stripverhaaltje waarbij ik altijd het einde alvast verklap: ‘En toen werd de hoofdpersoon wakker en bleek dat het een droom was’. Dan is eigenlijk alles goed wat voor dit plaatje bedacht is, wat zorgt voor een succes. Wat ook helpt is dat er bij strips gebruik gemaakt wordt van spreektaal om in de tekstballonnen te zetten. Dat maakt de opdracht haalbaar voor de leerlingen. Het leuke is dat leerkrachten soms nieuwe talenten ontdekken bij de leerlingen.”

Herman Roozen, stripmaker

Organisatie van een auteursbezoek – rol van expert en verbinder

Partners in auteursbezoeken

Wil je een auteur uitnodigen op school, dan zijn de Schrijverscentrale en de Schoolschrijver de aangewezen partners. De Schrijverscentrale is de instantie om een eenmalig bezoek van een auteur aan te vragen. De Schoolschrijver is een organisatie die een auteur voor een langere periode plaatst op een school om interactieve taal- en leesbevorderende lessen te verzorgen. Zowel scholen als bibliotheken kunnen de aanvraag doen bij deze organisaties. Bij beide organisaties zijn auteurs te vinden die het so bezoeken. Maak gebruik van deze partners, zij kunnen goed adviseren welke auteurs een passend aanbod hebben voor het so.

De Schrijverscentrale

[De Schrijverscentrale](#) bevordert de leescultuur in Nederland. Zij zetten hun kennis en kunde in om verhalen te verspreiden en het lezen te stimuleren. Zij bemiddelen bij schrijversbezoeken tussen auteurs en aanvragers in het hele land. Veel auteurs hebben al ervaring opgedaan met een bezoek aan het so en kunnen hun bezoek aanpassen aan de doelgroep.

- **TIP:** Als je al weet welke schrijver het moet worden, doe dan een aanvraag via de website. Noteer in het opmerkingenveld dat het om so gaat. Maak duidelijk wat deze leerlingen nodig hebben voor een geslaagd bezoek en vraag om telefonisch contact om te overleggen.
- **TIP:** Weet je nog niet welke auteur je wilt laten komen, dan kun je bellen of mailen. Maak duidelijk wat de doelgroep is en welke wensen er zijn. Op basis van die informatie kan de Schrijverscentrale meedenken over geschikte schrijvers.

De Schoolschrijver

[De schoolschrijver](#) richt zich vooral op interactieve lesprogramma's op scholen, die bijdragen aan leesbevordering, woordenschat en taalplezier. De lessen worden gegeven door kinderboekenschrijvers, soms (deels) online. Lezen, schrijven, spreken en luisteren komen in de lessen geïntegreerd aan bod.

- **TIP:** Soms is er ook een lokale auteur die je kunt uitnodigen. Dit kan meerwaarde opleveren omdat er ingespeeld kan worden op lokale onderwerpen. En misschien is het wel mogelijk om in zijn/haar atelier een kijkje te nemen.

“Ik heb altijd materialen mee zoals een schrijverskistje en een handpop. Ook zorg ik voor ondersteuning op het digibord. Daarmee verschillen mijn bezoeken in het so niet zoveel van het reguliere onderwijs. Wel zorg ik dat ik mijn spreektempo aanpas. En ik speel altijd in op datgene wat er uit de groep komt. Als ik merk dat kinderen beweging nodig hebben, dan laat ik ze verhaaltjes uitspelen. Pas geleden mocht ik naar een school voor visueel en lichamelijk beperkte kinderen. Dat was in de buurt, dus ging ik vooraf langs om kennis te maken. Super belangrijk en ontzettend leuk!”

Corien Oranje, auteur

Vorbereiding organiseren

Het organiseren van een auteursbezoek is meer dan het regelen van een auteur. Voor leerlingen in het so is het extra belangrijk om het bezoek voor te bereiden, zodat het voorspelbaar wordt voor kinderen. Geef school concrete suggesties om het bezoek voor te bereiden met de kinderen. Denk bijvoorbeeld aan:

- **Selecteren:** zorg voor voldoende collectie passend bij het schrijversbezoek en zet dit centraal op een displaytafel. Geef tips om de leesomgeving in te richten passend bij het auteursbezoek. Maak zoveel mogelijk visueel.
- **Lezen:** stimuleer dat er wordt voorgelezen uit werk van de auteur. Laat leerlingen zelf lezen uit boeken van de auteur. Of laat kinderen naar de verhalen luisteren via de [Online Bibliotheek](#) of [Passend Lezen](#).
- **Reageren:** zorg dat leerkrachten met leerlingen in gesprek gaan over de auteur. Laat leerlingen vragen opschrijven om aan de auteur te stellen. Stimuleer dat leerkrachten in gesprek gaan over het voorgelezen boek. Selecteer hiervoor vragen uit [Vertel Eens](#), de aanpak van Aiden Chambers.
- **Helpende volwassene:** leerkrachten kennen de kinderen goed. Zet hen in hun kracht als leesbevorderaar. Bedenk hoe de input van de LMC het beste tot zijn recht komt. Belangrijk om niet te vergeten: Hoe worden ouders/verzorgers betrokken bij de voorbereiding en mogelijk de uitvoering. En krijgen zij een terugkoppeling na afloop van het bezoek?

Sommige klassen bereiden het auteursbezoek voor door iets te maken voor de schrijver. Of door zich meer te focussen op het beroep schrijver in het algemeen. Dit heeft vaak te maken met het niveau van de leerlingen.

NB: Als je via de Schrijverscentrale een auteur boekt, dan krijg je na boeking ook suggesties ter voorbereiding toegestuurd.

- **TIP:** start je met het organiseren van een auteursbezoek? Spreek dan direct een evaluatiemoment af.

“Ik laat kinderen altijd iets maken, bijvoorbeeld een personage of fantasiedier. Door materiaal mee te nemen wat de leerlingen nog niet kennen, weet ik hen te verrassen. Ik structureer de opdracht door ervoor te zorgen dat er iets is wat ze af kunnen maken. Zo beginnen ze niet met niks en is de opstap minder groot. In het so kies ik ervoor om het vertellen en voorlezen kort te houden en meer accent te leggen ‘op iets maken’. Ik laat altijd eigen werk zien; originelen en schetsen. En daarbij vertel ik ook dat het niet altijd in een keer lukt. Zo krijgen kinderen een indruk van wat het werk als illustrator inhoudt.”

Sanne te Loo, illustrator

Woon de activiteit bij – rol van verbinder

Zorg ervoor dat jij als LMC tenminste één bezoek bijwoont. Het geeft je inzicht in de doelgroep en je krijgt zicht op de inhoud en uitvoering van de activiteit. Dit kun je gebruiken bij het evalueren van het bezoek en de verdere samenwerking met de school.

Zorg voor nazorg en borging – rol van bouwer en adviseur

Nazorg

Op de dag van het auteursbezoek vraag je kort naar de eerste reacties van kinderen en leerkrachten. Vraag hoe ze dit gaan terugkoppelen aan ouders/verzorgers. Met behulp van foto's en filmpjes kunnen kinderen thuis vertellen over het bezoek.

Is er een boek van deze schrijver digitaal beschikbaar, dan kan het thuis nog worden (voor)gelezen. Of ze luisteren naar het audioboek.

Bedenk of er nog andere vervolgacties aan het auteursbezoek gekoppeld kunnen worden. Bijvoorbeeld het schrijven van een bedankbrief, het bundelen of tentoonstellen van de gemaakte (schrijf)producten, een creatieve opdracht of extra boekenkringactiviteiten.

“Ik mocht meekijken bij het auteursbezoek van Corien Oranje op een school voor cluster 2, TOS-leerlingen. Daar heb ik echt de kracht van een goede voorbereiding gezien. Een paar weken van tevoren verschenen er boeken van haar op de Boekflix-muur. Ook werd er een hoek ingericht met een foto en boeken van de auteur. Ik merkte dat de boeken al (voor)gelezen waren. Kinderen legden zelf de link tussen hetgeen wat verteld werd en het boek. Een van de kinderen kwam na afloop bij me: ‘Wow, ik wist niet dat ze 140 boeken heeft geschreven. Dat is echt een hele hoge stapel!’. Door de foto van de stapel boeken, werd het concreet voor de kinderen”.

Ellen Buitenhuis, Bibliotheek Kampen

Borging

Organiseer een overleg met de leescoördinator, waarin je het bezoek evalueert. Bespreek de eerste reacties en ga in gesprek over wat het auteursbezoek heeft opgeleverd. Was het auteursbezoek succesvol en kansrijk om te herhalen, laat het dan opnemen in het taal-/leesplan van school. Zorg voor een doorgaande lijn in leesbevorderende activiteiten en laat dit regelmatig terugkomen op de teamagenda. Dit vergroot de betrokkenheid en motivatie van het team.

- **TIP:** Bundel de (strip)verhalen en/of illustraties die de kinderen hebben gemaakt tijdens het auteursbezoek. Laat het afdrukken als fotoboek. Zo hebben kinderen hun eigen boek gemaakt. Ook leuk als vervolgactiviteit.

Zet de auteur in als leesbevorderaar!

Een auteur in de klas is een ervaring die kinderen niet snel vergeten. Het geeft een impuls aan de leesmotivatie, draagt bij aan de kerndoelen van taal en lezen en het geeft een inkijkje in het beroep van auteur. Er is al veel ervaring met auteurs in het so. Vooral in de clusters 3, 4 en sbo, maar ook in clusters 1 en 2 komen auteurs op bezoek. Voor leerlingen in het vso is een auteursbezoek ook zeker aan te raden. Blijf goed kijken naar wat passend is voor de doelgroep en sluit aan bij de interesses en mogelijkheden van de leerlingen.

“In het speciaal onderwijs is het altijd dikke pret. Door de kleine groepen is er alle aandacht voor de kinderen. Zo heb ik weleens een grote routekaart uit ‘de Ridder zonder billen’ op de grond gelegd, waar ze met z’n allen de route op konden tekenen. In grote groepen kan dat niet. Doorgaans duurt een bezoek van mij aan het so korter dan in het reguliere onderwijs. De spanningsboog van de kinderen is veel kleiner. Soms hebben kinderen hun dag niet en komt het bezoek niet uit de verf. Dan is dat wat het is. Ik laat het gebeuren en ga niet zelf sturen. Je weet nooit wat er speelt bij de kinderen thuis of in de klas. Ik vind het so mooi en intens. Als ik wegga is er altijd wel een kind dat me een knuffel geeft.”

Levina van Teunenbroek, auteur

Laat je verrassen!

We hopen dat deze handreiking je heeft doen inzien dat een auteursbezoek in het so zeer waardevol is. En dat er na het lezen geen drempels meer zijn om dit op te pakken, samen met je so school. Ga uit van de mogelijkheden, denk in kansen en laat je verrassen!

Wil je meer informatie?

Meer informatie vind je in de [toolkit](#) en Biebtobieb-groep speciaal onderwijs, of stuur een [mail](#) naar het projectteam.

Colofon

Auteur(s) | Ellen Buitenhuis, Samen Verder Lezen

Met medewerking van | Anika Verschuur, Verschuur verhaalt

Eindredactie | Merlijn van Gerven, Happy Talents

Vormgeving | Ingrid de Jong, Cubiss

© Stichting Lezen - de Bibliotheek op school - 2025

Dit is een publicatie van de Bibliotheek op school, het leesbevorderingsprogramma van Stichting Lezen en KB, nationale bibliotheek. Het programma wordt ondersteund door de Samenwerkende POI's Nederland (SPN).

pro.debibliotheekopschool.nl/toolkitonderwijs/bijzondere-doelgroepen